

Cuir ag gluaiseacht níos faide é

Súil thapa ar an gceacht

Coinnigh in airde an carr bréagáin nó an liathróid bhog chéanna a úsáidfidh na grúpaí, agus iarr ar na páistí a lámha a chur suas chun a thaispeáint cé acu brú a rachaidh níos faide, brú beag bídeach nó brú an-mhór. Ná rollaigh é fós. Taispeánann cleachtadh gearr leis an ghníomhaíocht idirghníomhach rampa-agus-rolladh conas rud amháin a athrú agus an dá mharc a fhágáil. Léirigh brú beag agus ansin brú mór ó líne tosaigh téipe ar lána cothrom ar an urlár, agus marcáil na háiteanna ar stop sé le S agus B. Ansin cuir grúpaí de thriúr nó de cheathrar ar a seal ar lána comhroinnte amháin nó dhó. Tarraingíonn na daltaí an dá mharc ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe agus cuireann siad ciorcal timpeall ar an gceann a chuaigh níos faide. Ansin pléann siad na naisc le cluichí an chlóis.

Cuspóirí foghlama

- Tuar an mbogfaidh rud níos faide le brú níos mó
- Cuir i gcomparáid an fad a théann an rud céanna le brú beag agus le brú mór

Roimh an gclog: réiteach

Glan lána comhroinnte amháin nó dhó ar an urlár (2–3 m an ceann) agus marcáil líne tosaigh le téip pháipéir. Bíodh carr bréagáin nó liathróid bhog amháin ag gach lána. Bíodh stiallacha breise téipe nó nótaí greamaitheacha marcáilte S (brú beag) agus B (brú mór) réidh, chomh maith le leathanaigh na Dialainne Imscrúdaithe. Oscail an ghníomhaíocht idirghníomhach rampa-agus-rolladh ar an gclár bán idirghníomhach roimh ré.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
carr bréagáin nó liathróid bhog	1	lána	trealamh na scoile	liathróid leadóige, mirlín, nó aon bhréagán beag a rollann
téip pháipéir don líne tosaigh agus do na marcanna stoptha	1	rang	seomra ranga	cailc ar urlár cruu, nó nótaí greamaitheacha mar mharcóirí stoptha
slat mhéadair nó téip tomhais	1	rang	seomra ranga	comhair na tíleanna urláir idir na marcanna, nó úsáid sreangán agus cuir na faid i gcomparáid le do shúile
spás glan ar an urlár do lána (thart ar 2 go 3 mhéadar)	1 nó 2	rang	seomra ranga	lána comhroinnte amháin don rang ar fad má tá an seomra beag; glacann na grúpaí sealanna
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	seomra ranga	páipéar bán chun dhá lána le marcanna stoptha a tharraingt go tapa

Pointe sábháilteachta

Rollaigh ar an urlár é, i bhfad ó chosa agus ó aghaidheanna. Siúil timpeall na lánaí, agus ná céimnigh riamh isteach i lána nuair atá rud ag rolladh ann. Stop an carr le lámh ag deireadh an lána. Bain an téip den urlár agus glan na lánaí sula siúlann an chéad rang eile tríd an seomra.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Coinnigh in airde an carr nó an liathróid chéanna a úsáidfídh na grúpaí, in áit a bhfeicfidh gach duine é. Ná rollaigh é agus ná leag amach an lána iomlán. Fiafraigh cé acu a rachaidh níos faide, brú beag nó brú mór, agus iarr ar na páistí a lámha a chur suas go tapa. Glac le gach smaoineamh, agus abair go bhfaighimid amach trí thriail a bhaint as.
- **Cad a fhágann go dtéann rud níos faide?:** Múin le gothaí ar an rud féin: brú beag le do lámh, brú níos mó le do lámh, agus pointeáil níos faide síos an t-urlár. Coinnigh an téacs ar an gclár gearr. Leag béim ar an gcarr céanna agus ar an líne tosaigh chéanna, agus ná hathraigh ach a láidre a bhrúimid. Cuir cosc ar smaointe ar nós ‘buann an ceann is troime’ nó ‘bíonn an dara hiarracht níos fearr’.
- **Cleachtadh ar rud amháin a athrú:** Oscail rampa-agus-rolladh sa mhód taiscéalaíochta: fána réidh, dromchla mín, tíleanna ar taispeáint. Rith uair amháin é agus fág an marc. Ansin ná hathraigh ach an fhána, go fána níos géire, agus rith arís é. Ná cuir ach na ceisteanna seo: cad a d'fhan mar an gcéanna, cad a d'athraigh, agus cén marc is faide ar shiúl. Sula bhfágann tú an clár, abair go soiléir go mbeidh an fhíorthástáil ar urlár cothrom, leis an rud céanna, brú beag ar dtús agus ansin brú mór, gan rampa. Ná caith níos mó ná thart ar chúig nóiméad air. Dún an ghníomhaíocht idirghníomhach má tharraingíonn an rampa aird na bpáistí.
- **Brú beag, brú mór:** Léirigh an timthriall iomlán os ard ar lána amháin (~2 nóiméad). Smaoinigh os ard, agus tuar go rachaidh an brú mór níos faide. Déan brú beag agus marcáil S. Déan brú mór ón líne chéanna agus marcáil B. Breathnaigh cén marc is faide ar shiúl, agus fiafraigh cad a rinne an brú níos mó ag an tús. Ansin cuir grúpaí de 3–4 ar a seal. Ní dhéanann gach grúpa ach brú beag amháin agus brú mór amháin (1–2 nóiméad), le ról: an duine a bhrúnn, an duine a mharcálann, agus na breathnóirí. Cuir ceisteanna ar na grúpaí atá ag fanacht: cad é a dtuar, cad a choinneofar mar an gcéanna, agus cé acu a chuaigh níos faide. Ní bhíonn tasc ar leith ag na deasca. Má bhíonn an t-am gann, féachann na grúpaí atá fágtha ar phéire deiridh brúnna don rang ar fad, agus taifeadann siad marcanna sin an ranga mar sin féin. Tabhair na dialanna do na grúpaí de réir mar a chríochnaíonn siad.
- **Marcáil agus cuir i gcomparáid:** Ar an gclár, tarraing sceitse simplí de dhá lána, le S gar don tús agus B níos faide ar aghaidh. Cuir ciorcal timpeall ar an marc is faide ar shiúl, agus fág an tsamhail sin ar taispeáint. Príomhthasc: na fíormharcanna ar an urlár a tharraingt agus ciorcal a chur timpeall ar an gceann a chuaigh níos faide. Rud roghnach, ach amháin má tá siad críochnaithe: tic leis an tuar agus frása gearr amháin. Díreigh daltaí atá i bhfostú ar a gcuid marcanna téipe féin. Tarraingíonn na daltaí a bhí ag féachaint ar lána an ranga na marcanna comhroinnte S agus B mar sin féin.
- **Brúnna inár gcluichí:** Plé leis an rang ar fad amháin, gan scríbhneoireacht bhreise. Tarraing amach na pointí seo: chuaigh formhór na mbrúnna móra níos faide; d'fhan an rud, an líne agus an t-urlár mar an gcéanna; agus is fiú torthaí aisteacha a phlé (bhuaile sé mála, ní raibh an brú beag beag i ndáiríre). Déan nasc le pas bog i gcomparáid le cic láidir, caitheamh séimh i gcomparáid le caitheamh níos láidre, agus brú éadrom i gcomparáid le brú níos mó ar luascán. Fiafraigh cathain is fearr brú beag. Athluaigh a gcuid smaointe ag úsáid na bhfocal brú, brú níos mó agus níos faide.

Cad ba cheart a fheiceáil

Ar urlár mín sa seomra ranga, ba cheart go rachadh an brú mór i bhfad níos faide ná an brú beag nuair a thosaíonn an carr nó an liathróid chéanna ón líne téipe chéanna. Má bhíonn an dá cheann cosúil le chéile, ní raibh an brú ‘mór’ mór go leor, agus ba cheart duit difríocht níos soiléire a léiriú. Má bhuaileann an carr mála, cos duine nó cos cathaoireach, glan an lána agus déan arís é. Is fíorthoradh é an cosán blocáilte sin a chuimhneoidh na daltaí air, ach ní toradh faoi fhórsa é.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **‘Téann an carr is troime níos faide i gcónaí’ nó ‘buann an dara hiarracht i gcónaí mar go bhfuil sí níos fearr.’** Coinnigh in airde an rud céanna agus pointeáil ar an téip tosaigh chéanna: ‘Coinnímid an carr agus an líne mar an gcéanna. Is é an t-aon rud a athraíonn ná a láidre a bhrúimid.’ Déan péire soiléir amháin arís, brú beag agus ansin brú mór, ionas go léireoidh an dá mharc éifeacht an fhórsa, seachas éifeacht an mheáchain nó ord na sealanna.
- **Glacann na daltaí leis gurb é an rampa ar an gclár an fhíorthástáil, agus tuarann siad an fad ar an bhfána in ionad mhéid an bhrú ar an urlár.** Sula bhfágann tú an ghníomhaíocht idirghníomhach, abair os ard: ‘Ní raibh sa chlár ach cleachtadh ar rud amháin a athrú. An fhíorthástáil anois: fanann an t-urlár cothrom, an carr céanna, brú beag agus ansin brú mór, gan rampa.’ Dún an ghníomhaíocht idirghníomhach má fhanann aird na bpáistí ar an bhfána.
- **Brú ‘mór’ nach bhfuil mórán difríochta idir é agus an brú beag, ionas go bhfuil an chuma chéanna ar an dá mharc agus go socraíonn na páistí nach bhfuil aon tábhacht le méid an bhrú.** Stop agus léirigh difríocht níos soiléire: sonc beag bídeach le barr méire, agus ansin brú láidir ón líne chéanna. Fiafraigh cén marc is faide ar shiúl anois, agus athluaigh ‘ciallaíonn brú níos mó go mbrúnn tú níos láidre.’

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Péire ag lána an mhúinteora: marcálann an páiste S/B fad is a bhrúnn tusa nó comhpháirtí. Is é an t-aon tasc sa dialann ná an dá mharc ar an urlár a chóipeáil agus ciorcal a chur timpeall ar an gceann is faide ar shiúl. • Má chailleann siad a seal ag an lána, tarraingíonn siad marcanna comhroinnte S agus B an ranga ón tsamhail ag barr an tseomra, ionas go gcuirfidh gach páiste i gcomparáid fós an marc atá níos faide ar shiúl agus an marc atá níos gaire.	• Tar éis an péire S/B riachtanaigh, má tá an lána saor, déanann siad brú breise amháin a léiríonn difríocht shoiléir agus seiceálann siad an aontaíonn na marcanna nua leis an tuar fós. • Cuireann siad na míreanna breise roghnacha leis an dialann: tic leis an tuar agus frása gearr amháin faoin méid a fuair siad amach.	• Leid: ‘Cad ba cheart a choinneáil mar an gcéanna ionas gur comparáid chothrom í seo?’ Iarr orthu aon earráid i marcanna grúpa eile a aimsiú, ar nós lána a bhí blocáilte nó brú nach raibh mór go leor. • Plé dúshlánach: cathain is fearr brú beag sa chlós (smacht, sábháilteacht, gan cara a ghortú) agus cathain a bhíonn brú níos mó ag teastáil.

Nasc traschuraclaim

Déan nasc le Corpoideachas agus le cluichí an chlóis, mar shampla pas bog i gcomparáid le cic láidir, agus caitheamh séimh i gcomparáid le caitheamh níos láidre. Más mian leat, déan plé leis an tslat mhéadair faoi ‘níos mó ceintiméadar’ gan ceacht iomlán ar thomhas.